

— **Kronski bankovci.** Načrti za nove bankovce po 50, 100, 500 in 1000 kron so že izdelani. Bankovci po 50 kron bodo približno tako veliki kot sedanji desetaki, potem bo pa vsaka vrsta nekoliko večja. Bankovci po 1000 kron bodo veliki, kot sedanji tisočaki.

— **Županom v Cerknici** je izvoljen g. Alojzij Pogachnik, posestnik in trgovec v Cerknici, predsednik krajnega šolskega sveta cerkniškega in c. kr. okrajnega šolskega sveta logaškega.

— **Vodovod v Logatcu** prično graditi prihodnji mesec in upajo, da bo dodelan prihodnjo pomlad. Napeljali bodo studenčno vodo izpod bližnjega Smolevca Logatec, ki je bil dosedaj zelo na slabem glede vode, bo z vodovodom močno pomagano.

— **Zavarovalnica zoper delavske nezgode v Trstu.** Dopolnilne volitve v predstojništvo zavarovalnice zoper delavske nezgode za Trst, Primorje, Kranjsko in Dalmacijo više se dne 15. julija t. l. v Trstu in sicer volijo letos: II. kategorija (železnice, rudarstvo in fužinarstvo, obdelovanje kovin, stroji, orodje itd.); IV. kategorija (kamnje in prsti, stavbeni obrti) in VI. kategorija (papir, usnje, žagani in drugi les, tiskarne). Z ozirom na to, da je zavarovalnica velike važnosti za podjetnike in za delavce in je le pravično, da so v njej zastopniki iz vseh imenovanih kronovin, se pa iz neke strani dela na to, da pridobe samo Lahi gospodarstvo pri tem važnem zavodu, sestavil se je v Ljubljani posebni volilni odbor, ki vse volilce podjetnike in delavce vabi, da se najmnogobrojnejše in leže volitve in jim v interesu ednotnega postopanja priporoča da se voli: V II. kategoriji kot zastopnik delodajalcev gospod Viljem Tönnies, solastnik tovarne na stroje v Ljubljani, kot zastopnik zavarovancev pa gospod Gustav Reiniger, c. in kr. višji mojster v arzenalu v Pulju; v IV. kategoriji kot zastopnik delodajalcev gospod Filip Supančič, stavbeni mojster v Ljubljani in kot zastopnik zavarovancev gospod Franc Kalmus poslovodja v tovarni za peči Avg. Drelse v Mjubljani; v VI. kategoriji kot zastopnik delodajalcev gospod Rudolf Mangold, zastopnik delniške družbe „Leykam — Josefthal“ in tovarnar v Trstu in kot zastopnik zavarovancev gosp. Karol Rüting, faktor tiskarne Kleinmayr & Bamberg v Ljubljani.

— **Rezervisti iz okrajev prizadetih po potresu** (mesto Ljubljana in okraji ljubljanska okolica, Kamnik in Kranj) so oproščeni tudi jesenskih orožnih vaj. Zamujenih letošnjih spomladnih in jesenskih vaj tem rezervistom ne bode treba nadomestiti.

— **Prvi na Triglavu.** Prva sta letos dospela na vrh Triglava dne 24. junija t. l. ob spremstvu vodnikov dva Angleža. Kotline po Triglavu so napolnjene še vse s snegom in sicer po nekaterih krajih še več metrov na debelo; vendar gineva zdaj sneg kar vidno.

— **Ogenj** je uničil v Drskovčah pri Zagorji na Krasu dne 26. junija t. l. štirim gospodarjem vsa poslopja. Zgorelo je tudi 7 prašičev.

— **Uboj.** V neki gostilni v mestnem logu v Ljubljani je nastal dne 29. junija zvečer mej dvema koscema, bratoma Prestopnik iz Lesnega brda in konjederčevimi hlapci prepir, ki je končal s tem, da je eden koscev odbil hlapcu Sitarju s koso roko, ranjencu je odtekla kri in je umrl.

Nova teorija o potresih.

Profesor na češki politehniko v Pragi K. N. Zenger izdal je l. 1885. knjigo „Die Meteorologie der Sonne und ihres Planetensystems“, v kateri je na podlagi dvanajstletnega svojega opazovanja postavil hipotezo, da so vse prikazni, ki prouzročujejo silna porušenja na naši zemlji kakor: nevihte, motenje magnetnice,

severne zarje, visoke plime, potresi in ognjeni izbruhi v najtesnejši zvezi z dogodki na solncu. V omenjenih dvanajstih letih fotografoval je profesor Zenger solnce vsak dan — mnogokrat tudi po večkrat na dan — in te fotografije so po njegovi trditvi najboljši dokaz za njegovo hipotezo; kajti takrat, ko je na solncu bilo največ peg, bakelj in protuberancij, godila so se največja porušenja na zemlji. Mnenje profesorja Zengerja potrdil je tudi francoski učenjak Marchand v obširnih, na opazovanja observatorija Šentmaverskega pri Parizu naslanjajočih se razpravah, katere je ravnatelj Mascart v januariju 1887. l. predložil akademiji znanostij v Parizu.

Profesor Zenger je le tej akademiji že dne 29. aprila t. l. poslal pod naslovom: „La catastrophe de Laibach, 14. avril 1895“ razpravo o ljubljanskem potresu. Izvedši to, prosil je poslanec g. Ivan Hribar o tem potresu malo razpravo, ker je bil prepričan, da bode njegova teorija brezdvoybeno zanimala inteligentni del ljubljanskega prebivalstva, kakor so se z zanimanjem čitale razprave o ostalih treh potresnih teorijah. Gospod profesor bil je tako prijazen, da mu je ustregel v obširnejšem pismu. Gos. Hribar je potem priobčil to razpravo v „Slov. Narodu“, po katerem je mi priobčimo.

Električni toki — uzroki potresov.

Znano je, da skupine meteoritov perijodično, t. j. v gotovi letni dobi prehajajo zračni krog naše zemlje ali pa se mu vsaj približujejo. Ta nebeška telesa pa se gibljejo po kometarnih potih, v podolžnih elipsah okolo solnca, katere so tudi pota nekaterih dobrih znanih kometov. Mogoče je tedaj naprej določiti, kdaj se bode nahajala zemlja bliže teh potov ali jih bode celo prerezala. Tedaj pa padajo vsled zemeljske privlačnosti pritegnjena telesa kot zvezdni utrinki ali meteoriti na našo zemljo svetlo žareč in pogostoma močne poke v zraku prouzročujoč.

Dokazano je, da so te svetlobne prikazni električne in ne samo prouzročene vsled ogretja z veliko hitrostjo (do 120 kilometrov za sekundo) v ozračju padajočih teles. Spektralna analiza kaže iste prikazni, kakor jih nahajamo, če analizujemo s prizmo električno luč. Ta telesa prihajajo k nam iz interplanetarnega prostora, v katerem je čisto druga napetost ali kjer ima elektrika drug potencial, kakor na naši zemlji. Zato nastajajo mej njimi, kadar se dotaknejo gorenjih plastij našega zraka, silne električne sprožitve, vsled česar svetijo najbolje, ko prihajajo v zrak, izgubljajo pa svetlobe, ugašajoč z rudečim žarom, ko se približujejo trdni površini naše zemlje in ko se ob njo zadevajo. Ta telesa potujejo tedaj v sklenjenih eliptičnih potih ravno tako, kakor premičnice in kakor naša zemlja okolo solnca, napravljajoč okolo solnca eliptični pas, kateri na gotovem kraju prerazava zemeljsko pot. V interplanetarnem prostoru je jako nizka temperatura, po Pouilletu nižja ko 400° C

mraza. V tako nizki temperaturi morajo se plini spreminjati v trdna telesa; prostor interplanetarni je tedaj sicer brez zraka, vendar pa napolnjen s prahu podobnimi telesi, ki se s planetarno hitrostjo gibljejo v eliptičnih potih okolo solnca, katero deluje jednako mogočnemu elektro dinamičnem stroju, t. j. ob enem kot mogočni magnet in kot ogromno elektrizovano telo. Prostor okolo solnca je tedaj ob enem ogromno mogočno električno in magnetno polje, v katerem dobe telesa, ki se v njem gibljejo, velik električni potencial, oziroma, da se nahaja na njih velika električna napetost, katero obdrže na vsi svoji eliptični poti okoli solnca, ali jo prenašajo isto tako kakor v fizikalnem laboratoriju pri znanem poskusu z Aro-novo palico. Padajoč v naše ozračje, prenašajo torej, brzjavni žici jednako potegnjeni iz bližine solnca k zemeljski obli, solnčno elektriko; le-ta pa, prehajajoč v ozračje in na zemeljsko oblo, prouzročuje vrtinčna gibanja zraka in tekočega jedra zemeljske oble, tako imenovane ciklone.

Kakor se zračni cikloni odlikujejo po ogromnih mehaničnih učinkih, rušec hiše in razvaljujoč cela mesta, podirajoč gozde in sušec cele reke in jezera, prenašajoč vodo v veliko oddaljenost in pogublajoč vse kot vodni vrtinci, tako tudi v tekoči notranjosti zemlje tako mogočni električni udarci provzročajo vrtinčno gibanje, ognjene ciklone raztopljenih snovij in lave. Ti cikloni čutijo se na zemlji na trojen način: kvišku udarjajoči in šireči se glede na površje zemlje, vrteči ali rotačni okolo osi vrtinca in konečno napredujoči kakor zračni vrtinci. Ohlajena zemeljska skorja ima, kakor znano, jako različno debelost in se nahaja največja debelost njena pod morjem. Lahko umevno je torej, da mora pri svojem napredujočem gibanju ognjeni ciklon zadevati se ob nejednakost notranje trdno-ohlajene zemeljske skorje. Taka zadevanja pa čutimo kot potrese zemlje in njene površine. Kedar so dosti močni, pretrgajo zemljo in iz razpok prihajajo plini in vrele vode. Ako se zadenejo še močnejše, prihajajo skozi razpoke deli ognjene lave iz katere je podzemeljski ciklon in kot najvišja stopinja sismičnih gibanj nastanejo: ognjeniki. Vse to nastalo je zaporedoma o ljubljanskem potresu.

Dne 13. aprila 1895. prikazala se je ob 11. uri zvečer na tihem in jasnem nebu neštevilna množica zvezdnih utrinkov in po nebu švigal je električni blisku podobni ogenj. Bili so ti utrinki takozvane Liride, ker se zdi, da prihajajo z zvezdne skupine, Lira imenovane. Takoj potem, ko so bili vidni ti zvezdni utrinki, sledili so trije najmočnejši potresi v Ljubljani. Dne 12. aprila 1895. l., ko so tedaj skupine nebeških teles bile že prav blizu naše zemlje, bil je prav močan potres v Kalabriji in na Siciliji blizu Etne; na Francoskem sesutje jeza v Decazeville-u in potresi v premogokopih, ki so sezali do Belgije. V Pragi, na Dunaji, v Berolinu bili so silni magnetični viharji; na

Češkem na treh krajih podsutje v rudokopih. To dokazuje najbolje, da je imel ljubljanski potres električen postanek.

Kakor na naši zemlji, tako se nahajata tudi na solnci — čegar električni navod je temu vzrok — dve točki največjega porušenja v istej širjavi 18° severno od ravnika in v zemljepisnej daljavi 180° od sebe oddaljeni t. j. nasproti ležeči (na zemlji pri otoku sv. Tomaža na jednej in v indokitajskem morji na drugej strani). Od časa do časa (za 12.6 dnij*) nahaja se vselej jedna teh točk največjega porušenja, kjer se zlasti napravljajo pogubni cikloni (na kopnem v Ameriki cikloni, v indokitajskem morji tifoni), sredi solnca obrnjena k naši zemlji; ker pa električna sprožitev gre vselej po najkrajšej, to je po onej poti, kjer nahaja najmanje upora, nahaja se središče največjega solnčnega porušenja v najpripravnejšji poziciji za delovanje na našo zemljo. Tako se dajo razkladati perijodična porušenja zračnega ravnotežja in porušenja elektromagnetična, kakor tudi podzemeljska ali sismična. V približno dvanajstdnevni dobi nastajajo torej električni in magnetni viharji, severna sijanja, nevihte, vrtinci, potresi in — ako je motenje jako veliko, tudi izbruh ognjenikov, kakor sledeča kratka statistika letošnjega Ljubljanskega potresa uči:

13. aprila veliki potres v Ljubljani, 23. in 24. aprila novi, močni sunki v Ljubljani, 9. maja v Trstu in 10. v Ljubljani močni sunki. 19. maja močan potres v Florenci in po vsej Italiji, 19. in 20. maja potresi na Grškem, 21. maja silni sunki v Spoleti, 24. maja močni podzemeljski sunki v Ljubljani, istega dne izbruh Vezuva, 31. maja močni sunki v Ljubljani in v Kefaloniji na Grškem.

Od 13.	do 24. aprila	= 11 dnij
„ 24. aprila	do 9. maja	= 15 „
„ 9.	do 19. maja	= 11 „
„ 19.	do 31. maja	= 12 „
vкуп . . .		49 dnij

kar deljeno s 4, daje povprečno 12 dnij mej velikimi potresi v Ljubljani in okolici.

— **Nesreča vsled električnega toka.** Električni tok je ubil Ivana Danzerja, monterja pri mejnarodni električni družbi na Dunaji, ker pri delu ni rabil gumastih rokovic.

— **V kotel pal.** V milarni Kielhauserjevi v Gradcu je neki delavec po neprevidnosti pal v kotel vročega luga in se jako nevarno opekel.

— **Razpok na ladiji.** Na nemški vojni ladiji „Kurfürst Fridrich Vilhem“ se je pri vajah v Friedrichsortu pri-petil razpok. Sedem pomorščakov je ubilo, več pa težko poškodovalo.

— **Pretep pri procesiji.** V San Mattheu na Laškem je te dni imela biti neka procesija. Udeležniki so se sprli zaradi tega, kdo naj bode nosil podobo krajnega priprošnjika. Pretepali so se s palicami, klali z noži, streljali z revolverji. 40 oseb, mej njimi dva duhovnika, je nevarno poškodovanih.

*) Natančno iznaša polovični solnčni obrat okolo osi 12.5935 dnij.